دوا پۆستمۆدێرنیستی راسانگەر، ژان بۆدلیار ماڵئاوایی کرد

هەندرێن

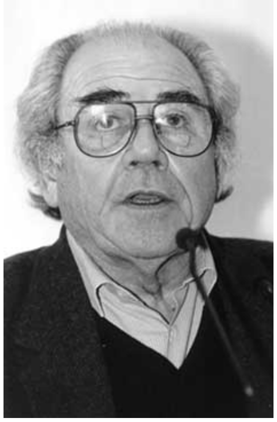

ژان بۆدلیار

ژان بۆدلیار، فەیلەسووف و کۆمەڵناسی سەرنجکێش لە 6ی 3ی 2007دا ماڵئاوایی کرد. بۆدلیار یەکێک بوو لە شەڕەنگێزترین فەیلەسووفە پۆستمۆدێرنیستەکان. ئەو مرۆڤە هەرچەندە بە هۆی تیۆرییە ئاڵۆزکا و هەڵوێستەکانی لەمەڕ سیستەمی سەرمایەداری و باڵادەستی مەسمێدیا و بێئومێدی مرۆڤ لە بەرانبەر ئەو سیستەمەدا زۆر لەسەر زاران نەبوو، بەڵام لە هەشتایەکاندا، دوای ژان فرانسوا لیۆتار، وەک یەکێک لە کاراترین فەیلەسووفانی پۆستمۆدێرنیست دەرکەوت. شایەنی باسە، بۆدلیار لە کۆتایی نەوەدەکاندا کاتێک گەیشتە ئەو بڕوایەی کە ئیتر تیۆریی هزراندن ناتوانن کەڵەگایی ئەو سیستەمە پەلهاوێژەی سەرمایەدارییە بگۆڕن، وەک سێبوورییەک بۆ ژیانەکەی رووی کردە کاری هونەریی جوانناسیی و بە تایبەتیش وێنەگری. بەمجۆرە لە کۆتایی نەوەدەکان هەتا کاتی ماڵئاواییەکەی، چەندان پێشانگای فۆتۆگرافی لە فەرەنسا و لەوانەش شاری ستۆکهۆلم کردەوە. بۆدلیار پێی وابوو هونەر چێژێکی ئێستێتیکی هەیە، لەبۆیە دەکرێ هونەر حوزنەکانی ژیانی مرۆڤ سووک بکاتەوە.

لە داهاتوودا، وەک رێزێک بۆ بۆدلیار هەوڵدەدەین چاوپێکەوتنێکی سەرنجکێشی ئەو لەمەڕ هەڵوێستی وازهێنانی لە نووسینی فەلسەفە و رووکردنە هونەر بکەینە کوردی.

بەڵام لێرەدا بۆ ئەوەی مانی کوردی یادی ئەو فەیلەسووفە هێژایە بکاتەوە، بەشێک لە کتێبی "فەلسفەی کۆچەری"، کە تایبەت بوو بە بۆدلیار و لە 2005دا وەرمانگێڕابوو، پێشکەشی خوێنەرانی "دەنگەکان"ی دەکەینەوە:

خوێندنەوەی بۆدلیار

1- هێمایە ئیرۆتیکییەکان

ژان بۆدلیار/ Jean Baudrillard، لە ساڵی 1929 لە دایکبووە، کۆمەڵناسێکی فرە جەربەزە و هزر زەنگینی فەرەنسییە، پرۆفیسۆر بوو لە زانکۆی Nanterre_universitetی پاریس . بۆدلیار بە گشتی لە لێتۆژینەوەکانیدا *رەخنە لە کەرەسەی چەمکە ترادیسیۆنەکانی کۆمەڵناسیی و بواری لێتۆژینەوەکان* دەگرێت. بۆدلیار لە بەرهەمە رەخنەییە جۆاکییەکانیدا دەخوازێ شێوەی تێگەیشتنە باوەکان نیشانبدا، کە لەوێدا ئیتر ئەو شێوە تێگەیشتنە مارکسیستیە چیتر توانای پیادە کردنیان نەماوەتەوە لە ئاست کۆمەڵگایە هاوچەرخەکاندا.

بە لای بۆدلیارەوە، هۆکاری ئەمەش ئەوەیە، کە ئەو کۆمەڵگایە هاوچەرخە _ بە گشتی ئەو کۆمەڵگایە پیشەسازییە بە تەکنیک کراوە ئاڵۆزە بە تایبەتیش ئەو کۆمەڵگایە سەرمایەدارە هاوچەرخە _ رەنگدانەوەی *شۆڕشی بەهایەکانە*، واتا ئاکامگیری وەرچەرخانێکی سەرتاسەری بوو لە شێوازی جیهانبینیەکان بۆ پێوانەی ئابووری و هاوکات بە گشتی ئاکامگیری وەرچەرخانێک بوو لە تێگەیشتنی بەهای ناوەڕۆکی ئەو جیهانبینییە. لە روانگەی بۆدلیارەوە تێگەیشتن لە نرخی گۆڕینەوەی کەرەسە و شێوەکانی گۆڕینەوە لەم کۆمەڵگایە هاوچەرخەدا ئێمەی بەرەو ئەمدیو شێوەکانی ئەو گۆڕینەوەیە، بەرەو شێوەیەکی رادیکالانەی نوێی نرخ پەلکێش کرد، لە ئاکامی ئەمەشدا لە پێناوی گرینگایەتی نرخی کەرەسەدا تەواوی دەلالەتەکان ونبوون. گرینگی نرخی ئۆبژە/شتەکان کران بە نرخێکی سیمبوولی رووت، ئەمەش مانای ئەوەیە کە گرینگی مەبەستی شتە بەرچاوەکانە، کە بۆ نموونە لە رێگای ریکلامەوە دەکرێنە کۆمەڵی نرخی خەیاڵیانەی ماتماتیکی.

بۆدلیار لە بەرهەمەکانی بەراییدا وەک: *سیستەمی ئۆبژە/شتەکان_ Le Système des Objects*، 1968، *کۆمەلگای بەرخۆر_La Sociètè Consommation*، 1970، *رەخنەیەک لە نیشانەکانی ئابووریی سیاسی_ Critique de ’lEconomie Politique du Paur une Signe*، 1972 و *ئاوێنەکانی بەرهەمهێنان_Le Miroir de le Production*، 1973دا، ئەو گەردوونە کولتورە تێکنۆلۆگییەی ئێمە وەک جیهانێک کە نیشانە/sign باڵادەستە بەسەریدا پێناسە دەکا. لە ژیانی ئابووریدا ئەو شتانەی کە پێکەوە ئاڵوگۆڕ دەکرێن چیتر وەک ئامرازە بەرخۆرییەکان، پێداویستیەک بۆ تێرکردن یان چێژ وەرگرتن، داوا ناکرێن و بەرهەمناهێنرێن، بەڵکو شتێکی تر لە پشت ئەو ئاڵوگۆڕکردنەدا لە یارکردندایە. بەڵام کام یاری؟

بەڵی، هەروەک چۆن بە بڕوای فرۆید خەون رەنگدانەوەی نائاگاییە، بە واتای بۆدلیاریش بە هەمان شێوەش ریکلام، مۆدە و بازاڕ مانای ژیان و ئاراستەکانی یان ئامانجە دیاریکراوەکانی ئابووری

بەرجەستە دەکەنەوە. بۆیە بە دیدی بۆدلیار، ئێمە بەرخۆرین. بەڵام ئەوەی کە ئێمە بە بەرخۆری دەکەین *نیشانەی کەرەسەکانە*، نەقش و کۆدە کۆمەڵایەتییەکانە. بە واتایەکی تر، ئێمە خودی کەلوپەلەکان بەکار ناهێنین و بەرخۆریان نەکەین، بەڵکو ئێمە ئەو سیمبوول وێنانەی سەر ئەو کەلوپەلانە و کۆدە کۆمەڵایەتییە باوەکان بە گرینگ دەزانین و بەکاریان دێنین.

بۆ نموونە لە ساڵی 30 یەکاندا کاتێ هێنری لێفێبڤرێ Henri Lefebvre سەرپەرشتی فەلسەفە و کۆمەڵناسی دەکرد، کۆمەڵگای وەک یاری شانۆ پێناسە دەکرد. واتا کۆمەڵگایەک کە لەوێدا هەموو شتەکان بۆ سەیر کردن لە ڕوویەکی دەرەکی دانرا بوون و هاوکاتیش نەشدەکرا کەسێک لەو کۆمەڵگایەدا "یارییەک" بە مانای ڕەخنەیی_هەڵکاڵین_گۆڕانکاری خۆی ئەنجامدات. بەمجۆرە لە ڕوانگەی ئەو لێکچوواندنەوە بۆدلیار لە تەواوی بەرهەمەکانیدا خۆی بۆ قسە کردن لەسەر ئەو "کۆمەڵگایە سیمبوولیکە" تەرخان دەکا. یەکێک لە بیرۆکە سەرەکییەکانی بۆدلیار لەسەر ئەوە بونیاتکراوە کە لە کۆمەڵگایەکەماندا ئەو سیستەمەی کە کەلوپەل و ئۆبژەکان دروستی دەکەن *وەک زمانێک* ئۆرگانیزە کراوە، ڕێکخراوە.

دەکرێ وەک بە ڕادیکالکردنێکی مارکس لەو بیرۆکەیە تێبگەین، کە ڕەنگە بۆدلیار بەهرەی لەو تێڕامانە ڕەسەنەی ژاک لاکان وەرگرتبێت کە لە لێۆڵینەوەکەی لەسەر فرۆید باس لەڕوانگەی دروشمی ئەو "نائاگاییەی کە وەک زمان ئۆرگانیزە کراوە" دەکا.

واتا بۆدلیار لە گۆشە نیگای دەربڕین و ئاڵوگۆڕی/کۆمینەکەسۆنی سڕکراوەوە ڕاڤەی کۆمەڵگای بەرخۆر و ئەفسانەکان و ستروکتورەکانی دەکات؛ کە یاسای ستروکتورە ئابوورییەکانی ئەو دەربڕینە سڕکراو و ئاڵۆگۆڕییە سڕکراوانە هەمیشە گەمارۆمان دەدەن.

بەڵام سەرەتا دەمەوێ بە پوختی پێناسەیەک بۆ یەکەمین کتێبی بۆدلیار، *سیستەمی ئۆبژە*، بکەم. بۆدلیار هەر زوو لە پێشەکی ئەو کتێبەدا بە کورتی خاسڵەتی ئەو پرۆژەیە دەناسێنێت: "ئایا مرۆ دەتوانێت ئەو فرە ڕەهەندە لە ژمارە نەهاتووانەی ئۆبژە/شتەکان وەک ناوچەیەکی سەوزایی یان جیهانی ئاژەڵان لەگەڵ ڕەگەزەکانی هێڵی ستوونی و هاوڕەگەزەکانی دەستنیشان بکات، کە کتوپڕ لەگەڵ ڕەنگ گۆڕین و ڕەگەزەکان خەریکە لەناو بچن؟ کولتوری شار بە جۆرێک دەبینرێت کە نەوەیەکی زۆر لە بەرهەمهێنان، مەکینە و *شتومەکەکان* بە شێوەیەکی خێرا بە دوای یەکدا بەرهەمدەهێنێت _ کە لەو بەراوردەدا مرۆڤ وەک ڕەگەزێکی دەگمەنی جێگیر نیشاندراوە. ئەو دروشمکارییە گەشە سەندووە ئەوەیە کە هەموو ئەو شتانەی کە لەو دەوروبەرەدا پەیدا بوون لە خودی سەرهەڵدانی ڕەگەزە لە ژمارە نەهاتووەکان تایبەتیتر نین. بەڵام ئەوەی کە پاشان دێتە کایەوە کە خودی مرۆڤ لەسەر ئەو شتانەدا نیشانەی داناوە. لەو چرکە ساتەشەوە مرۆڤ دەستی کرد بە سیستەماتیزە کردنی ئەو نیشانانە، هەروا

هەر خودی مرۆڤ لەهەمان دۆخدا لەو ئێنسیکلۆپیدیایە گەورەیەدا پوختەیەکی بناغەیی لەسەر لایەنی پراکتیکی و تەکنیکی ئۆبژەکان تۆمار کرد، کە خودی مرۆڤ دونیای ئەو ئۆبژانەی پێکدەهێنا. دواجار ئەو هاوسەنگییە بەربڵاو بوو: ئۆبژە رۆژانەییەکان (ئێمە قسە لەسەر مەکینەکان ناکەین) شێوە دەگرن، پێویستی بەرفرە دەبێت، بەرهەمەکان لە دایکبوون و مردنیان خێراتر دەبن، فەرهەنگی وشە ناوێک بۆ ئەوانە پێشنیاز ناکا. ئاخۆ، لەو دۆخەدا مرۆڤ دەتوانێ بە دەستنیشانکردنی دونیای ئەو ئۆبژەنەی کە لەبەرچاواندا گۆڕانیان بەسەر دادێت ئومێدەوار بێ و سیستەمێک بۆ پێناسە کردنیان پێکبهێنێت؟"

بۆدلیار لە درێژەی ئاخاوتنەکانیدا بەمجۆرە بیرۆکەکانی رادەگەیەنێ: "مەسەلەکە بەند نیە بەوەی کە بە رەچاوکردنی راڤەیەک لە یەکەیەکی ئامانجگەراییدا ئەو ئۆبژانە لە روانگەی کایەی خۆیانەوە یان لە گۆشەنیگای پایەکانیانەوە ە پێناسە کراون. بەڵکو مەسەلەکە بەندە بە پرۆسەی ئەو هێزەی کە مرۆڤ لە پەیوەندی خۆید لەگەڵ ئەو ئۆبژانە و بە کاریگەرییە دوو لایەنی و پەیوەندییە سیستەماتیکەکانی مرۆڤایەتیەکەی، کە ئەمانە خۆی لە خۆیدا پێکهێنەری ئەو سەرەنجامەیە."

کەواتە بەلای بۆدلیارەوە خودی ئۆبژە سەرنجکێش نیە بەڵکو ئەو پەیوەندییەی نێوان ئۆبژە و مرۆڤ جێگەی سەرنجە: بە واتای بۆدلیارد پەیوەندیە سیمبوولییەکان دروستکەری هەم مرۆڤ و هەمیش ئۆبژەن، مرۆڤیش لە دووانە مانایەکدا هەرچەندە کە خودی ئەو مرۆڤە بوونەوەرێکی ئاخێوەرە هاوکاتیش دەتوانرێ _ تەنانەت بە رێگای ئۆبژەشەوە _ *رازی بکرێت*.

بۆدلیار لە دەقە جوان و لێوان لێو لە هزرەکەیدا دەربارەی ئۆبژە ئەنجامگیرییەکی لێکئالاو لەمەڕ وردەکارییەکانی کۆمەڵگای بەرهەمهێنەر و بەرخۆرانە پێشکەش دەکا: ئۆبژەی نوێ، بەردەوام بەرهەمهێنانی ئۆبژەی نوێ، ئەرکی نوێ، ئامێری ئۆتۆماتیکی، هەموو جۆرە شتێکی پڕوپوچ، دۆزینەوەی نوێ، هەڵبەستنی بیرۆکە، ئیشی کڕین و فرۆشتن ... بەرهەمدەهێنێت. لە روانگەی بۆدلیارەوە ئەو "نوێکردنەوە" تەکنیکییە فێر بوو ببێتە *وزەی جۆشدانی شۆڕشگێڕانەی* رۆژانەی ژیان. هاووڵاتییە ئاساییەکانی کۆمەڵگا، نموونەکانی بەرخۆری، کە لە هەموو شوێنێک لە ماڵەوە (لە ژیانی تایبەتی خەڵکدا) بۆ سەرنجکێشکردن، خۆشی دەستکرد و بەرفرەکردنی بەرخۆرەکان، سەرگەمن بە دوای راوکردنی نوێکردنەوەی کارگەی ئۆتۆمبیل، ریکلامکردنەوە؛ سەرقاڵن بە دوای پەیدا کردنی زیاتر و زیاتر کردنی پارە، وزە و خەونەکان، بۆیە ئەمانەش گرینگترین بوارن کە بۆدلیارد لە *سیستەمی ئۆبژە* دا باسیان دەکا.

بە خۆ نزیکردنەوەی بەرخۆران لە ئۆبژەیەکەوە بۆ ئۆبژەیەکی تر، لە خودی ئۆبژەوە بۆ ئەو وێنانە، لە وێنەی ئۆبژەیەکەوە بۆ زمان_گوتار لەسەر ئۆبژە و لە دوا مۆدێلەوە بۆ ئەو مۆدێلەی بەڕێوەیە، کە بە واتای بۆدلیار ئەو بە بەرخۆر_ئۆبژە بوونە بۆ بەربڵاو بوونی کەلوپەلی ئەو رەفاهیەتە و کردە

بێوێنەکانی "وڕێنە" دەکا، کە هەموو مرۆڤەکانی ئەو کۆمەڵگایە ڕەفاهیەتە تا ئەوپەڕی بەو لۆگیکە کە باڵادەستە بەسەر دۆخ، ڕێکخەریی و شێوەکانی ئیشکردنی ئەو "ئۆبژە، شتومەکە" نوێیە سەرقاڵن.

بەمجۆرە بۆدلیار گریمانە بێمەرجیەکەی خۆی دەخەملێنێت. بەڵام ئەو بۆچوونە زۆر جار دووپاتە و قووڵکراوەتەوە کە بۆ ئێمە ئەو شتنانەی کە بۆدلیار شیاندەکاتەوە وەک "ڕاستییەکی بەڵگەنەویست" قبووڵمان کردووە. بۆیە ئێمە هەموومان دەتوانین پشتگیری لە بۆچوونەکانی بۆدلیار بکەین.

پاش ئەوە بۆچوونێکی تری بۆدلیار دێتە ئاراوە، کە وەک گریمانەیەکی ڕەسەنی کارەکانی ئەو ئاماژەی پێدەکرێت. ئەو گریمانەش باس لەوە دەکا کە ئۆبژە/شت، کەلوپەل و وێنەکان هەر تەنیا بۆ بێخەوشکردنیان زیاد لە پێویست خشت و دڵگیر ناکرێن، بەڵکو ئەو کەلوپەل و وێنانە بەر لە هەموو شت بە ڕێگای ڕیکلام و پڕوپاگەندەوە بە شێوەیەکی نادیارانە ناوەڕۆک و ئاراستەیەکی تر وەردەگرن. ئێمەش لە باڵاترین شێوەدا بۆ ئەو ئۆبژە/ شتانە وەک جۆرە مۆدێلێکی کۆمەڵگا ئامادە دەکرێین و بە هەمان شێوەی کەلوپەلەکان وەک ئەوەی "ئازادی" و "بەختەوەری" کانمان بن، بەسەر ئێمەدا پەرشدەکرێنەوە: ئەو سیستەمە بەرهەمهێنەرە هاوچەرخە بووکە شووشەیەکی سەرنجکێش بەکار دێنێت بۆ ئەوەی ئاراستە و بەهای کڕیارە ئاشقە ئازادی و تینووەکان و تاکەکەسە کۆنترۆلکراوەکانی جڵەو بکات.

ئەو شتومەکە جودایانەی کە ڕۆژانە گەمارۆمان دەدەن ناوەڕۆکە ماددی و مانای کاریگەرییە کردەییەکانیان پووچ نابنەوە. ئەو شتومەکانە بە گوێرەی ڕەوتی ئامانجی کەلوپەلەکان، بازنەی ناکۆکیەکان و دابەشکاریی پێویستییەکانی دونیای ئۆبژە، دەقگرتنی ئۆبژەکان بە پێی ئاڵوگۆڕی مۆدەکان پەرە دەسێنن _ بە دیدی بۆدلیار سەرتاپای ئەوانە تەنیا شتگەلێکی *ساختەن* کە نابێ ڕێگە بدەین ئێمە فریو بدەن. نابێ نمایشکردنی ئەو ئۆبژە ساختانە بۆ کاتێکیش بە جۆرێک سەرنجمان رابکێشێت کە ئەوە فەرامۆش بکەین یان ئاگامان لەوە نەمێنێ کە ئەو ئۆبژانە بەردەوام لە هەوڵی ئەوەدان بچنە ناو یەکەی سیستەمێکی سیمبوولی، هەروا مرۆ تەنیا بە ڕوانگەی وێنا کردنی ئەو سیستەمە سیمبوولیکەشەوە دەتوانێت بیر لە چەمکێک لەسەر ***بەرخۆری*** بکاتەوە، واتا بە خۆی لەسەر بەرخۆری تیۆرییەک گەڵاڵە بکات.

ئەوەی کە بۆدلیار لە *سیستەمی ئۆبژە/شت* دا ڕاڤەی دەکا لۆگیکی ستراتیژی یەکایەتی ئۆبژەیەکی نەخشە بۆ داڕێژراوە، بۆدلیار ئەو جۆرە لۆگیکە تاووتۆ دەکا، کە لە نێوان ستراتیژییەکانی باری دەروونی تاکەکەس ئەرکی کۆمەڵگایەکی مەرجدار بە شێوەیەکی ڕیشەیی نەشونما دەکات، هاوکات ئەو لۆگیکە لە لایەک لە نێوان میکانیزمی پرۆژەکان و لەلایەکی تریشەوە لە نێوان یارییە ئاڵۆزەکانی مۆدێلەکان و مۆدێلە یەک بەدوا یەکەکانەوە بە قووڵی لە گەشە کردندایە.

بەمجۆرە بۆدلیار لە بەرهەمەکەی یەکەمی خۆیدا لە روانگەیەکی کۆمەڵناسییەوە لێکۆڵینەوەیەکی دەروونشیکاری سیمۆلۆژی/نیشانەناسیانە لەسەر پەیوەندییە هەمەجۆرەکانی دیکۆری ماڵ، کڕینی ئۆتۆمبیل، مێشوولەی مۆدێل، کۆکردنەوەی شتە هونەرییەکان، چالاکی، پاشەکەوتکردنی وزەی کارەبا و ... هتد دەخاتە بەر ئەنجامدەدات. بەلای بۆدلیار و ئێمەوە ئەو ئەرکە بریتییە لەوەی پێویستە "دیقە بدەین" کە لە روانگەی مرۆڤەوە ئەو دیاردانە چۆن ئۆرگانیزە دەکرێن، چۆنیش ژیانی تاکەکەس و هاوبەشی مرۆڤەکان لە نێو ئەو تۆڕە پێکهاتووە لە نیشانە_شتگەل و پاشان کاریگەریی نیشانەکان ئۆرگانیزە دەکرێن، کە لە یەک کاتدا ئەو پەیوەندییانە لەگەڵ ئۆبژە/شتدا هەم واقیعی و هەمیش خەیاڵیانە لەگەڵ یەکتردا لێکئالاو دەکردێن.

کتێبەکەی بۆدلیار *سیستەمی ئۆبژە* کە لە 1968 نووسیویەتی هەتا ئەو ئاستە بڕەدکا. بەرهەمەکەی تریشی بریتییە لە *کۆمەڵگای بەرخۆر*/*Konsumtionssam***hället** کە ئەو کتێبە وەک قووڵکردنەوەیەک پەرەپێدانێکە بۆ کتێبەکەی پێشتری. ئەو کتێبە لەسەر ***بەرخۆر***/***Consommation***، ئەفسانە و ستروکتورەکانی ئەو بەرخۆریە دەئاخڤێت.

بۆدلیار لەو کتێبەدا بەم جەغتکردنەوە دەستپێدەکا کە بەرخۆریی بووە بە *مۆرالی* رۆژگار و جیهان. ئەو هەنگاوێک زیاتر دەچێتە پێش و رادەگەیەنێت کە بەرخۆری لە رەوتێکدایە خەریکە بنەمایەکانی جیەتی مرۆڤایەتی لە گۆڕ بنێت، ئەمەش بەلای بۆدلیارەوە لەگەڵ هزری ئەورووپییدا هاوسەنگە کە ئەو هزرە هەر لە رۆژگاری گرێکی کۆنەوە لەو هەوڵەدا بووە کە رەگ و ریشەی نێوان ئاوەز/ئەقڵی مرۆڤ و نێوان ئەفسانەکانی پەرە پێبدات. بۆدلیار هەر لە ئاکامگیریی بەرهەمەکەی یەکەمیدا *سیستەمی ئۆبژە* دا نەخشەی بۆ بەرهەمی *بەرخۆر* کێشاوە. بۆدلیار دەنووسێ: "مرۆ دەبێ هەر لە سەرەتاوە ئەو بەرخۆرییە وەک پەیوەندییەکی کارا (نەک تەنیا لەگەڵ ئۆبژە/شت، بەڵکو لەگەڵ هاوبەشی و لەگەڵ جیهانی دەوروبەریش) ببینێت، هەروا وەک جۆرە دووپاتە کردنەوەک لە چالاکی سەیری بکات کە تەواوی سیستەمی کولتوریی ئێمە بەو دووپاتە بوونەوەیە بونیاتنراوە ."

بۆدلیار لە کۆمەڵێ راڤەدا _ کە بە دەروازەیەکەیەکی روون و ورد لەسەر کتێبەکەی رۆلان بارت *میتۆلۆگی* (1957) دەستپێدەکا _ ئەوە نیشاندەدات کە ئەو رێکخراوە تەکنۆلۆگییە زلانە چۆن زنجیرەیەک مەیلی نوێ و بێزارکارانە دێننە گۆڕێ، بۆ نموونە هەراکیەکی کۆمەڵایەتی تازە دادەهێنن کە ئەمانەش دەبن بە جێگرێک بۆ ئەو دابەشکاریی چینایەتییە باوانە. ئەو ***میتۆلۆگییە نوێیە*** بەمجۆرەیە: بۆدلیار دەنووسێ "مەکینەی جل شۆردن وەک ئامرازێک (ئامانجی شتومەک) خزمەتدەکا و رۆلی رەگەزی رەفاهییەت، بالادەست_یان هێمای پایەداری/ستاتۆس... هتد دەگێڕێت. لە مانایەکی راشکاودا خودی بواری هێمای پایەداریی دونیای بەرخۆری پێکدێنێت. لێرەدا هەموو جۆرە ئۆبژەیەک وەک رەگەزێکی

واتا هەڵگر جێگەی مەکینەی جل شۆردن دەگرنەوە. بەمجۆرە لە لۆگیکی نیشانەدا بە گشتی وەک لۆگیکی سیمبوولەکان چیتر بە کـردەکـانی *سنووردار*ی یـان پێویـستییەکـی *دیارکراو* گرێنـەدراون. بۆیـە ئـەو سیمبوولانە شتێکی تەواو جیاواز دەگەیەنـن، کـە یـان مانـای لـۆگیکی کۆمـەڵایـەتـی یـانیش لـۆگیکێکی سنووردار رەدەگەیەنن. بەڵام ئەو سیمبوولانە پێکەوە خزمەت بە دەربڕینی جولانەوە و نائاگایی دەکەن."

بۆدلیار بە مانایەک لە مانایەکان لەو کتێبەدا هەم سوورە لـە رەخنـە گـرتن و هـەمـیش بـە جۆرێـک هـەڵگـری مۆرالـە". ئـەو لـە هـزر کردنـەوەدا چـالاکی رەخنـە دەستنیـشانکراوە بـە لۆکـالیکراو و بـە مۆرالیکراوەکان فەرامۆشدەکا و زیاتر و زیاتر دەبێت بـە کـەسـێکی تێڕاماوانـە، کـە بۆدلیـار خـۆی بـە بەرهەمە بچووکەی لەسەر فۆکۆ لەمەڕ ئەوەدا شایەدییەکی راشکاومان پێدەبەخشێ. بـەڵام بۆدلیـار *لێرە* ئاماژە بۆ ترسی رامان و بێگانەییەک دەکا کە بەدوامانەوەیە: وەک چۆن کۆمەڵگای سـەدەی نـاوەڕاست هاوسەنگی خۆی لە نێوان خوا و شەیتاندا دەبینیەوە، کۆمەڵگاکەی ئێمەش هاوسـەنگـی خـۆی لـە نێـوان بەرخۆری و هەڵکالێن بە رووی ئەو بەرخۆرییە دەبینێتەوە. هەڵبەت لە کۆمـەڵگـای سـەدەی نـاوەڕاسـتدا دەکرا بۆ دروستکردنی سحربازییەکی رەش خوانەناسـەکـان و دەسـتە و تـاقمی خـەڵـک لـە دەروبـەری شەیتاندا کۆببنەوە. کەچی بە پێچەوانەی ئەوەوە سیحربازی ئێمە سیحرێکی سپییە. ئیتر لە کۆمەڵگایەکی ناپێویست چیتر بێبڕوایی، خوانەناسی جێگـەی نـەمـاوەتـەوە. ئێمـە لـە کۆمـەڵگایـەکـی سـیخناخکراو. کۆمەڵگایەک کە لە ئەفسانەکانی خۆی زیاتر هیچ ئەفسانەیەکی تری نیە، لەبـەرانبـەر بیمارییـەکـی سـپیی داخراودا وەستاوین."

لێکۆڵینەوە ئەکادیمییەکەی بۆدلیار لەمەڕ کۆمەڵگای بەرخۆر دەقێکی کۆمـەڵناسـانەی نـاوەڕۆک فـرە زەنگین و سەرنجکێشە، هەڵبەت ئەو نموونە گریمانەییانەی کە بۆدلیار بەکاریان دێنێت رەنگدانەوەیـەکـی دوونەیی/دوالیستانەیان هەیە. بەڵام بۆدلیار جارێکی تریش ئەوە بە ئەرکی خۆی دەزانێت کە سـەرتاپـای ئەو ئۆبژە بەنگخواردووانەی دەروبەرمان گەمارۆبدا، کە ماسمێدیا بە شێوەیەکی راشکاوانە ئـەو ئۆبژانـە گەورە دەکەنەوە، کە رەنگە زیـاتر تیڤـی/tv – بـە بـەرنامـە سـەرگـەرم کـەر، تـەمبـەڵ کـەر و ئـامرازە کۆنترۆلکارەکانی ئەو ئۆبژانە گەورە بکاتەوە و تاسو لووسیان دەکـات، کـە ئـەو بـەرنامانـەش بـەسـەر هەمووманەوە کاریگەریی هەیە.

رەخنەیەک لە نیشانەکانی ئابووری سیاسی ناوی کتێبێکی تـری بۆدلیـارە. ئـەو کتێبـە راسـتەوخـۆ درێژەدانی هەردوو کتێبەکەی پێشوویەتی، کە بەشـێک لـە کۆوتـاری "ئـەرکـی نیـشانە و لـۆگیکی چـین" پێکدێنێت. لەم کتێبەدا بۆدلیار جەغت لەسەر ئەوە دەکاتەوە کە ئـەو حـەقیقـەتـەی کـە لـەمێـژە لـە بـواری کاروباری بەرهەمهێنانی *ئابووریدا* دانی پێدانراوە، واتا لەو بوارەدا بەهای بەرهەمهێنـان هـیچ مانیـەکـی

نیه، بۆیه له رۆژگاری ئەمڕۆماندا به گشتی دەبێ له بواری بەرخۆری و سیستەمی کولتوریماندا دان بەو بەهای بەرهەمهێنانەدا بنرێت.

ئەمەش مانای وایه که هەموو شتێک له سیستەمی کولتوریماندا – تەنانەت به بەرهەمە هونەریی، رۆشنبیریی و زانستییەکانیشەوه راستەخۆ وەک *نیشانه*/sign, tecken و *بەهای گۆڕینەوه* بەرهەمدەهێنرێن. بەمجۆره ئەمڕۆ "بەرخۆری" پێناسه کردنی ئەو قۆناغەیه، که لەناو شێوازەی بەرهەمهێنانی سەرمایەدارییەدا که به شێوەیەکی سیمبوولی سیستەمەکەی داڕێژراوه راستەوخۆ کەلوپەل وەک نیشانه و نیشانەش وەک کەلوپەل له ئاڵوگۆڕییەکی دوو لایەنیدا بەرهەمدەهێنرێت.

بۆدلیار له چەند روانگەیەکەوه نەخشه بۆ رامانێکی سێمۆتیکی-کۆمەڵناسی دەکێشیت، که دەبێ رەخنه له نیشانەی ئابووری سیاسی به چ شێوەیەک بێت و ئەنجامەکەشی چۆن بێت. بەمجۆره ئەگەر ئەو نیشانه ئابوورییه سیاسییه وەک تیۆرییەکی گشتی لەمەڕ پێویستییه مرۆڤایەتییەکان تەماشا بکەین ئەوه ئەوکات دەکرێ جۆره بنەمایەک بۆ *راڤەیەکی پێویست* پێشەکەش بکەین.

لەم روانگەیەوه بۆدلیار شێوەی *نیشانه* لەسەر مۆدێلی راڤەکارییەکەی مارکس سەبارەت به شێوەی به *کاڵاکردن* راڤه دەکات. بۆدلیار بەمجۆره گریمانه سەرەکییەکەی دەخاته روو: وەک چۆن له روانگەی مارکسەوه کاڵا هاوکات بەهای گۆڕینەوەشه، له روانگەی بۆدلیارەوه بەهای کاڵا هاوکات هەم دەربڕینه و هەمیش کاکڵەیه، که ساوسێر زووتر ئەوەی سەلماندووه. به هاوشێوەی کاڵا بەمجۆره نیشانه/teckenش له دوو ئاستدا داوای راڤەیەک دەکا، بۆدلیاریش به هەمان شێوەی ئەو رەخنه رادیکالەی که مارکس لەسەر چەمکی ئابووری سیاسی کلاسیکی (ئادەم سمیس، ریشاردۆ) ئەنجامیدا، دەستدەکا به گەمارۆدانی گشت ئامرازەکانی چەمکی سیمیۆ-زانستی زمان.

له *ئاوێنەی بەرهەمهێنان* دا که ساڵێک دوای ئەو بەرهەمەی پێشتری نووسراوه، بۆدلیار کار و بەرهەمهێنان دەخاته ژێر راڤەیەکی رەخنەییەوه. بۆدلیار دەپرسێت، ئایا ئەو چەمکانه لەگەڵ ئەو کۆمەڵگایه پیشەسازییەی که له دەوروبەرماندا پەره دەسێنێت دەگونجێن؟ مەبەست چیه له "بەر له پیشەسازی"؟ ئایا فەلسەفەی رۆشنگەریی کاری-بەرهەمهێنانێکی فەلسەفییه؟ ئایا پێوەندگییەک له نێوان زێدەبایی و دژه بەرهەمهێنان یان کارەساتی ئاوابوون (واتا پەیوەندی ئەو بەرهەمهێنانه بەربڵاوییەی که کارەساتی دەرمان بەکار هێنان دروستی کردووه، بۆ نموونه ئەو بۆگەن بوونه بکوژانەی که ئاکامی بڵاو بوونەوەی مادده کیمیاوییەکانن) هەیه، که نرخەکەی هەر چییەک بێت بەرهەم دەهێنرێن؟ ئایا دەکرێت له جیهانبینیی ئیدیۆلۆگییەک و مۆدێلێکەوه سەیری ئابووری بکەین؟

بۆدلیار بۆ ئەوەی وەڵامی هەندێک لەو پرسیارانه بداتەوه هەوڵدەدات روانگەی مارکسیزم شیبکاتەوه، که ئەو مارکسیزمه له روانگەی بۆدلیارەوه بۆته سەرچاوەیەکی سەرەکی بۆ مۆدێلی

بەرهەمهێنەرانە و بۆتە زەمینە خۆشکەرێک بۆ داهێنانی "کاری فیتیشێزم"ێکی راستەقینە. بۆدلیار لەسەر ئەم خاڵەدا دیدە رەخنەییەکەی خۆی رادەگەیەنێت: پێویستە *ئاوێنەی بەرهەمهێنان ورد و خاش بکرێت،* "کە تەواوی مێتافیزیکی رۆژئاوا ئاوێنە دەکاتەوە". هەروا مرۆ پێویستە ئەو لۆگیکە مارکسیە لەسەر ئەو ناوکۆییە خوارخێچە ئابووری سیاسییەدا هەڵبوەشێنێتەوە، کە لەوێوە مارکس تۆوی بناغەکەی چاندووە.

بۆدلیار لە کۆپلەیەکدا کۆتایی بە تیۆری مارکسی و بزاڤی کرێکاراندا دەهێنێ، کە بەلای ئەوەوە دەکرێ بگوترێ کە مەرجی مارکس لەوەدا کۆدەبێتەوە کە بە شێوەیەک لە شێوەکان دەبێ ژیان گۆڕانی بەسەردا بێت، بۆیە ئەو تیۆرییە لە توانایدا نییە "سەرکەوتنی پرۆلیتاریا" رابگەیەنێت.

ئاڵوگۆڕیی سیمبوولییانە و *مەرگ* کە دوا بەرهەمی گەورەی بۆدلیارە، لەو بەرهەمەدا رادیکالانتر لە بەرهەمەکانی پێشووتری روانگەی گریمانەیەکی بێمەرجانە هەڵدەبژێرێت. لە پوختە کردنەوەیەکدا دەکرێ بەمجۆرە بێت: ئەو گۆڕانکارییە مێژوویی و جڤاتییەی کە سەرمایە بەرهەمی هێناوە توانی خوسی نیشانەی ئابووری سیاسی "وێران بکات" و دواجار تەنیا واتایەکی لاوەکی بۆ نیشانە رابگەیەنێت. بە تێڕوانینی من بە گشتی ئەوەیە، کاتێ کە خودی چەمکی نیشانە/sign زادەی تیۆری سەرمایەداریی بێت، لێرەدا ترسێک قووتدەبێتەوە، بۆیە دەبێ واتێبگەین کە نیشانەی ئابووری سیاسی بەدەست سەرمایەوە تەفروتوونا کراوە.

پێشتر *سیمبول* پەیوەندییەکی پێشکەشکراو لە نێوان *نیشانە* و *واقیعدا* لێک ئاوێتە دەکرد. بۆیە لە روانگەی بۆدلیارەوە ئەو تێگەیشتنە بۆ دۆخی شتەکان حیکایەتێکی رووتە. کەچی لە جێگەی ئەوەدا بۆدلیار هەڵدەستێ بە دانانی *گۆڕانکارییەکی* گشتی لە نێوان ئەو دەستەواژانەی کە پێش وەخت لێک ناکۆک و دیالێکتیکین.

ئێمە لەم رۆژگارە و کۆمەڵگایە هاوچەرخەدا خۆمان لەناو "سەردەمی وێنە گاڵتەجارەکاندا" (*l'hèr des simulacres*) دەبینینەوە. مۆدەی جوان و ناشیرنەکان، چەپ و راستی لە سیاسەتدا، هەقیقەت و ساختەیی لە پەیامی مەسمێدیادا، بە سوود و بێ سوود لە ئاستی شتەکاندا – تەواوی ئەو پەیوەندییانە بە شێوەی *بە سروشتیکردن و ئاساییکردن* ئاڵوگۆر و جێگۆڕکیان پێدەکرێت. لە ئاستی سیاسی، ئابووری و تەنانەت تیۆریشدا شان بە شانی ئەمەدا "مەوتەنێکی دیاریی نەکراو "ی عەنتیکە و سەرگێژکارانە هەیە.

بە واتای بۆدلیار مرۆ هەرگیز ناتوانێ بە شۆڕشکردن بە دژی شێوەکانی بەرهەمهێنان ئەو مەوتەنە بروخێنێت. بۆ ئەو شۆڕشە ناکرێت؟ چونکە لۆگیکێکی تر لەمدیو وەهمەکانی لۆگیکی ئابووری سەرمایەدا بەردەوام گەشە دەکات، واتا بە وتەی بۆدلیار "سیمبوولەکان ئەو لۆگیکە ئاڵۆگۆڕ دەکەن"، کە

بۆدلیار بە بەهرە وەرگرتن لە ئەنترۆپۆلۆژی فەرەنسی مارسێل ماوس ئەو لۆگیکە ئابوورییە بـە ***خەڵات*** و ***دژە خەڵاتـی*** لۆگیک (کۆمەکی، پێدانەوەی کۆمەک؛ ئەنجامدان، دژە ئەمجامدان) ناودێری دەکا.

بۆدلیار ئەوە جەغتدەکاتەوە کە دەسەڵات کتومت وەک ئەو کۆمەڵگا ئابوورییە سەرەتاییانە هـەمیـشە لەناو "مەشقی تاک لایەنی خەڵاتدا": "خەڵاتی" کار، "خەڵاتی" بەرخۆری، "خەڵاتی" مێـدیاکان، "خـەڵاتـی" خزمەت گوزارییە کۆمەڵاتییەکاندا بونیاتنراوە و ئامادەیە. مرۆ بە قووڵی *دەقدەگرێت* بە سـەرتاپـای ئـەو خەڵاتانەوە، هەروا مرۆ هیچ شتێکی نیە کە بتوانێ وەک چەکێک لە دژی ئەو *بەرهەڵستکارەی،* کـە وەک تفەنگێکی **خۆنەویست/بەخشندە**: وەک **رێکخەر/کۆنترۆلێکی نەگۆڕ** لە گۆڕێدایە، بەکاری بێنێت.

بەڵام لەو ئابوورییە سەرەتاییانەدا هەمیشە دەرفەتێک هەبوو کە سیمبووڵە ئاڵوگۆڕییـەکـان بگۆڕێـت تاوەکوو بەردەوام نەبێتە "ئاڵوگۆڕییەکی تاک لایەنی"، بۆ ئەوەی کاڵا نەکاتە قوربانی، واتا *بەرهەمهێنـان کاول نەکات.* بەڵام ئەوە لە شێوەکانی بەرهەمهێنانی سەرمایـەدا چـۆن پێکهێنـراوە؟ لێـرەوە سـەرمایـە بـە بەرهەمهێنانەوە بێکۆتاییەکەی خۆیەوە بەری ئەو پرۆسە کاولکارییە دەگرێت. مووچە وەک ***سیمبوولێک*** بە ***خەڵات*** بەخشین دەسەڵاتی خۆی بەسەر کارمەندەکاندا پیادەکا، بەمەشـەوە ئـەو سـەرمایـە دەسـەڵاتـدارە "چارەسەر دەکا" یان رزگار دەکا. وەک چۆن ژیان بە کۆیلە دەبەخشرێ بە هـەمـان شـێوە کـار بـەسـەر کارمەندان دابەشدەکرێت. چۆن؟ لە روانگەی بۆدلیارەوە ئەو کار دابەشکردنە وەک مردنێکی لەسەرخـۆ و بەش بەش بەسەر کارمەندەکاندا دابەشدەکرێت.

بەمجۆرە ئەوەی کە بۆدلیار دەیەوێ لەناو *ئـەو سیـستەمـە ئـاڵوگۆڕە و مردنـەدا* نیـشانیبدا، کـە بـە پێچەوانەی کۆمەڵگایە سەرەتاییەکانەوە لەناو ئـەو کۆمـەڵگایـە هاوچـەرخـە پیـشەسـازییەدا هـیچ جـۆرە سیستەمێکی *ئاڵوگۆڕکار* نەماوەتەوە. واتا لەو کۆمەڵگایە هاوچەرخەدا ئەو جۆرە ئاڵوگۆڕییە چیتـر وەک بە شێوە کردنێکی کۆمەڵگا لە گۆڕێدا نەماوە. لـە مانایـەکـی دروسـتدا ئاڵوگۆڕکـاری پێویـستی بـە دوو لایەنی هەیە. بەڵام لە کۆمەڵگای ئێمەدا ئەو پەیوەندییە ئاڵوگۆڕییە کاڵدەبنەوە چونکە کـار یـەکـسانە بـە خەڵات ، چونکە مرۆ باس لە ***خاوەن*** کار و کار *پێدراو* دەکا و چونکە خزمەتکـردن و مووچـە وەرگـرتن هەمیشە بە پرینسیپی *کارکرنەکە بەستراوەتەوە.* واتا چەند کار بکەی ئەوەندەش وەردەگری. سەبـارەت بەمەوە بۆدلیار پێغەمبەرانە دەنووسێت، هـەربۆیـە رەنگـە کـە ئـەو *سیمبوولیکە* گورزێـک لـەو کۆمـەڵگـە هاوچەرخانە بوەشێنێت تاوەکو مەرگ بە بیر ئەو کۆمەڵگایە هاوچەرخانە بهێنێتەوە کە یاسای زێدەبایی وەک مەرجێک بە بەردەوامی ئەو کۆمەڵگایە بەرتەنگدەکاتەوە یان گەمارۆ دەدات.

دەکرێ ئەو ئاڵوگۆڕکاریە *سیمبوولیی* و *مەرگـە* وەک رەخنـەیـەک لـە مارکـسیزم و دەروونـشیکاری سەیر بکرێت. بۆدلیار جەغت لەسەر ئەوە دەکاتەوە کە جـۆرە بیرکدنـەوەیـەک لـە **شـۆڕش** هـەرچـەنـدە مارکس هەوڵیدا لە رێگای یاسای بەهاوە زەمینـەی بـۆ شـۆڕش خۆشـبکات ، بـەڵام ئـەو بیرکردنـەوەیـە

دەمێکە گۆڕا بۆ بیرکردنەوەی **شۆڕشێک** کە لە روانگەی **یاساوە** بەرپا بکرێت. بە واتایەکی تر شۆڕشێکی رەوای یاسایی، شۆڕشێک کە دەبێ باڵادەستەکان رێگەی پێبدەن، کە ئەمەش لە راستیدا واتا شۆڕشێکی هەمیشە دواخراو.

لە دیدی بۆدلیارەوە تەنانەت دەروونشیکاریش بەهەمان شێوە لە شۆڕش دەروانێت. بەڵام دەروونشیکاری کە ئەو شۆڕشە دەبەستێتەوە بە نائاگایی تاکەکەس و ملکەچکردنی لە ژێر **باوک**، خەساندن و **یاسای** دەربڕینەوە، دواجار بەو جۆرە بیرکردنەوەیە شۆڕش بنەبڕدەکا.

بەمجۆرە یاسا و بڕیار هەمیشە هۆکارێکن بۆ دواخستن یان بەرتەنگکردنەوەی **شۆڕش** و **ئازادی**. واتا لێیگەڕێ بۆ بەیانی. هەمیشە بۆ رۆژی داهاتوو و هەمیشە دواخستنی.

ئێستا ئێمە گوێ لە "ئەلتەرناتیڤی" بۆدلیار دەگرین کە پێداویستییەکانی ئەو شۆڕشە لە شێوەی ئەو ئیشە گریمانەییەدا کۆدەکاتەوە: دوور لە هەموو شێوەکانی ئابووری و کارگێڕی، سیاسەت یان لیبیدۆ، هەر لە ئێستاوە ئەو شۆڕشە نەخشەی وێنا سەرەکییەکەی خۆی لە پەیوەندییەکی کۆمەڵایەتیدا دادەڕێژێت، کە لە تەفروتووناکەری بەها خۆی بەرجەستە دەکاتەوە، وێنەی ئەو ئاوەژوو بوونەوەیە لە کۆمەڵگایە سەرەتاییەکانەوە سەرچاوەی گرتووە، بەڵام ئوتۆپییە رادیکالەکەی لە گشت ئاستەکانی کۆمەڵگادا هێدی هێدی دەستدەکا بە تەقینەوە. بۆدلیار هەوڵدەدا ئەو مۆدێلە یان ئەو جۆرە وێنایە لە بەشە جوداکانی کۆمەڵگا: کار، مۆدە، جەستە، مەرگ و زمانی شیعری، راڤە بکات.

ئەمرۆ تەواوی ئەو بەشانە لە ژێر رکێفی دامەزرانێکی چەقیو و دیسپلینێکی سنووردار (زانستە هەمجۆرەکان، زانستە مرۆڤایەتیەکان، بواری تۆژینەوە) ملکەچکراون، کە بۆدلیار لەو کتێبەدا دەیەوێ بە شێوەیەکی نوێ بیریان لێبکاتەوە و پێناسەی تازەیان بۆ بکات. بۆدلیار هەوڵدەدا وەک وێنەیەکی بە نموونە کراو و جیهانبینی، ئاوێنەی وێنەکانی واقیع – یان گەر مرۆ بوێرێ بڵێت: بە روو هەڵکاڵینێکی تیۆریی راڤەیان بکات. یان هەم وەک پێناسەی واقیع و هەمیش وەک وەهمی تیۆرایانە راڤەیان بکات.

بۆدلیار لێرەدا تێمە/بابەتێک گەڵاڵە دەکا کە لە کتێبەکانی پێسوویدا ئاماژەی پێدەکا، بەڵام لێرەدا تەواو دەیخەملێنێت، ئەو بابەتەش جیهانبینی *پێچەوانە بوونەوە/reversibilitet* یە، کە ئەو وەک دووانە مانایەک مامەڵەی لەگەڵ دەکات: لە لایەک مانای شتێکی ئاسایی/ ناگرینگ دەگەیەنێت، لە لایەکی تریشەوە هۆکاری گۆڕینەوە دەگەیەنێت. پێچەوانە بوونەوە وەک ئاوەژوو بوونەوە، خۆئامادەکردنەوە بەرجەستە کراوەتەوە هەروا وەک واتای مەرجێکی پێویستیش بۆ چەشنە دوو لایەنیەک: ئاوەژوو بوونەوەی خەڵات بۆ دژە خەڵات، ئاوەژوو بوونەوەی ئاڵوگۆڕیی بۆ قوربانی، ئاوەژوو بوونەوەی ئاسۆییانەی کات بۆ بازنەیی، ئاوەژوو بوونەوەی بەرهەمهێنان بۆ روخێنەر و ئاژوو بوونەوەی بەهای زمان بۆ تیکدانی پیتەکان... هتد، بەرجەستە کراوەتەوە.

بۆدلیار پێی وایه، که له پشت هەموو ئەفراندنێکی مرۆڤایەتییانەوە وێناندنێکی مەزن یان شێوەیەک ئامادەیە، هەروا لەناو گشت شوێنه جوداییەکانیشدا هەر هەمان شێوە ئامادەیە که کۆتایی به کات، زمان، ئەو ئالوگۆڕییە ئابووریی و دەسەڵاته کەڵەکەکراوە سەمت ئامێزانه دەهێنێت. ئەم "شێوە" یه وەک تەفروتوناکەرێک، بەرتەنگکەرەوەیەک و مەرگێک خۆی نمایشدەکا.

ئەی فریادڕسێکی چارەسەر؟ ئەو شێوە "مەتەلۆکە" پان و پۆڕە و باڵادەسته چیه که ئێمه له بەرانبەریدا دۆشداماوین؟ له روانگەی بۆدلیارەوە ئەوە خودی ئەو شێوە ***سیمبولیکەیە*** که ئێمەی دۆشداماو کردووە.

بەمەش بازنه کۆتاییەکەیە. ئێمه دەگەڕێینەوە بۆ ئەو خاڵەی که لەوێدا دەستامانکرد به قسه کردن لەسەر نووسینەکانی بۆدلیار: بۆ ئەو سەرچاوەی هێزه داهێنەرە. بەلام هاوکاتیش بۆ ئەو سەرچاوه دووانه مانایەی بۆدلیار دەگەڕێینەوە. رەنگه ئەو دووانه مانایەی که تژییه له هێز و توانای سەرنج راکێشان، هەروا بریتییه لەو سیمبوولەی که لەم شانۆییه بۆدلیارییەدا هەم رۆڵی پاڵەوان و هەمیش رۆڵی بکوژیی دەگێڕێت (جا ئەو سیمبووله چ گوزارە بێ لەسەر ئەو سیمبووله ئالوگۆڕکارە یان گوزارە بێ لەسەر ئەو سیمبۆله رێکخەرە).

2- هەوەسە وروژێنەرەکانی ئاوێنه

ئەو گریمانه هەرە گرینگ و خاڵە سکالا ئامێزانەی که له کتێبه چکۆڵه ساتیرییەکەی بۆدلیار سەبارەت به فۆکۆ و ناونیشانه له بیر نەکراوەکەی *فۆکۆ له بیر بکەین*(1977)دا بەرجەسته دەبنەوە، بریتین لەوەی که ئەو گوتار/دیسکۆرسەی که فۆکۆ باسییان دەکا ئاوێنه بوونەوەیەکه لەو باڵادەستییە هەمەجۆرانەی دەسەلات. دەقی فۆکۆ خەملیوانه ئاکام دەپێکێت: به شێوەیەکی راشکاوانه و دڵنیاکەرەوە "دامودەزگا"یەکان تۆمار دەکات، هەروا بۆ نموونه نەخۆشی شێتایەتی، تاوانکاری و سێکسگەرایی رۆشندەکاتەوە.

بۆدلیار وەک نمایشێکی پوخت و باش، رەنگه دواجار وەک جۆرە خەیاڵاندنێک له راڤەکانی فۆکۆ دەڕوانێت، که ئەو راڤانه له دوای خۆیانەوە کۆتاییان دێت، بۆیه سەختن "که کونیان تێبکەیت" یان "له پشتەوە بۆیان بێته پێشەوە". گەر هیچ رێگایەکی تریش نەمایەوە ئەوە دەبێ *بەوە رازی بیت که به چاوێکی رەخنەیی سەیریان بکەیت*. بۆدلیاریش حەز بەوە دەکا چونکه کێشەی هەیه لەگەڵیاندا. بەلام بۆدلیار بەو نووسینه بچووکەوە، که نووسینێکی ترس بەخش و هاوکات خوێندنەوەشی بایەخدارە، ئەو له هەوڵێکی بێئامانی پڕ مانای خاوەن تواناادا دەیەوێ له "پشتەوە"ی فۆکۆوە بێته پێشەوە.

بۆدلیار وەک پێشەکییەک رادەگەیەنێ کە گوتارە هەمەجۆرەکانی فۆکۆ لەسەر دەسەلاَت هـەر خۆیـان بریتین لە گوتاری دەسەلاَت. کەچی رەنگە خودی فۆکۆ وەک یەکەم کەس بێت و ئیمـزای خـۆی بخاتـە پاڵی ئەو رایەی بۆدلیار، واتا ئەویش ئەوە رایە بە راسـت دەزانێـت. بـەلاَم بۆدلیـار هـەنگاوێـک بـەرەو پێشتر دەڕوات و فۆکۆ وەک کەسێک وێنا دەکا کە *چاوشارکێ/چـاو چـاوانێ* لـەگـەڵ دەسـەلاَت دەکـا. هەڵبەت کێشەکە ئەوەیە کە ئەو کتێبە لەمەڕ فۆکۆ یەکـەمـین رەشنووسـی بۆدلیـارە بـۆ تیۆریـەک لـەسـەر *هەوەس وروژانـدن* (De le sèduction, 1979)، کـە بـە واتـای ئـەو ئـەمـە "بـەشـی پـشتەوە"ی دەسەلاَتە بەلاَم هاوکاتیش ئەوە تاکە بوارێکە کە خۆت بە ستراتیژی دەسـەلاَت یـان بـە دژی سـتراتیژی دەسەلاَت ببەستییەوە.

بەمجۆرە بۆدلیار جەغت لەسەر ئەوە دەکاتەوە کە داهێنانەکانی فۆکۆ زیـاد لـە پێویـست *جـوانن* بـۆ ئەوەی ببنە *راستـی*. واتا ئێستا دەبێ فۆکۆ لەو "وەهمی حەقیقەتە"ی هزری رۆژئاوا خۆی رزگار بکات کە هەر خۆی بەوە ناودێری دەکا. وەلێ ئەو پەوەندییە تێڕوانینەکەی بۆدلیار زیاتر توونـدو تیژ و نیگـەران دەکا.

بۆدلیار رادەگەیەنێ کە لە راستیدا گشت کتێبە مکومەکانی فۆکۆ لـەسـەر دەسـەلاَت، سێکـسگەرایـی، جەستە و دیسپلین تەنیا بریتین کۆمەڵێک دەرک "خەیالاَندن". بۆیە ئەو کتێبانە بەنـدەن بـە شـتگەلێکـی دانپێدانراو کە رەنگە بۆدلیار چیتـر نـەتـوانێ هـەڵیانبێنێـت. بۆدلیـار دەنووسـێ: "فۆکـۆ تـەنیـا شـێوە گێڕانەوەیەکی سەرنجکێش" لەسەر ئەو شێوانە بە ئێمە دەبەخشێت، "چونکە ئەو لـە سـنووری ولاَتێکـەوە بۆ ئیپۆک/سەردەمێک کار دەکا... کە بەرەو ئاوا بوون دەچێت."

واتا بۆدلیار گەمە بەو هزرە دەکا کە فۆکۆ لەم ئاستە بێت راڤەیەکی سەیر و سەمەرە لەسەر ئـەو فـرە بالاَدەستییەی دەسەلاَت ئەنجامبدات، چونکە دەسەلاَت بەر لەوە بەسـەر چـووە یـان، وەک بۆدلیـار دەلـێ، دەسەلاَت بەر لەو راڤەیە مردووە. بەمجۆرە هەڵبەت ئەوەی کـە مـن دەیبیـنم ئـەوە جـۆرە یارییـەکـە، یـان رامانێکی زۆرزانانەیە کە بۆدلیار نیشانیدەدات، وێدەچێت وەک سەرەتایەک کڕینـی ئاسـان بێـت. بـەلاَم بۆدلیار هەوڵدەدا لە نووسینە بچووکەکەی خۆیدا بە شێوەیەکی زۆر هوشیارانە و فرە رەهـەندانـە، بـەلاَم هاوکاتیش بە تێڕوانینی جۆشدەر، تووناتوون ئامێز و چالاَکانە راڤەکەی بخەملێنێت. هەر چۆنێ بێت بـا وردتر لە کۆمەڵێک هێڵی سەرەکی رەخنەکەی بۆدلیار ورد ببینەوە.

بۆدلیار بەر لە هەموو شتێک لەسەر بەشی یەکەمی کتێبەکـەی فۆکـۆ *مێـژووی سێکـسوالیتێت* کـە بـە ناوی *ویستی زانیاری* بلاَوکراوەتەوە رەخنەکەی ئەنجامدەدات. بۆدلیار خۆی ئامادە دەکـات تـاکوو ئـەوە نیشانبدات کە فۆکۆ تەنیـا ئـەوەی لـەبارەدایـە کـە وێنـای جـۆرە سێکـسگەراییـەک راڤـە بکـا، کـە ئـەو سێکسگەراییە - وەک وێنای دەسەلاَت – خەریکە وندەبێت. ئەو بۆچوونەی بۆدلیار وێدەچێت خۆی بـە

رامانێکی حەشادراو پشت ئەستوور کرد بێت، واتا ئەو بۆچوونەی بۆدلیار پشت ئەستووره بەو تیۆرییانەی، بە تایبەتی ئەو تیۆرییانەی کە تایبەتن سەبارەت بە پەیوەندییەکانی مرۆڤایەتی، ئەو تیۆریانەش دەبنە هۆی ئەوەی کە ئەو پەیوەندییە مرۆڤایەتییانە "لە بنەچەکەدا" لەبار بچن. بە واتایەکی تر، بۆدلیار دەیەوێ بڵێت ئەکاتەی فۆکۆ بە رێگای تیۆرییەوە سێکسگەرایی راڤە دەکا، لە ئاکامی ئەوەدا سێکسگەرایی خۆی دەشارێتەوە. بە هەمان شێوەش کاتێ تیۆری لەسەر پەیوەندییە مرۆڤایەتییەکان دروست دەکرێن، ئەوە دەبێتە هۆی سرینەوەی ئەو پەیوەندییانە، چونکە بەو تیۆریاندنەوە پەیوەندییە مرۆڤایەتییەکان و سێکسگەرایی لە رەچەڵەکی سروشتی خۆیاندا دادەبڕێن، یان دەشێوێنرێن. بەمجۆرە ئەمەش واتا کە کارگە پەیوەندییە مرۆڤایەتییەکان لەناو تۆڕی چەمکەکانیدا بەرزەفتدەکا بەمەش ئەو پەیوەندییانە تێکدەدا یان هەڵدەوەشێنێتەوە.

لەم ناوکۆییەدا بۆدلیار ئەو تێڕوانینە ئاڵۆزە بەڵام هاوکات راشکاوانە نمایشدەکا: "دەروونشیکاری، کە مەوتەنی هەزار ساڵەی زایەندە و مەیل رادەگەیەنێت، رەنگە ئەوانەی کە دەروونشیکاری بە شێوەیەکی تەواو ئاشکرا نمایشی دەکات ئەوانە بن کە بەر لەوە بوونیان کۆتایی پێبێت. وەک چۆن مارکسیزم لەگەڵ خۆیدا کۆتایی بە ململانێی شەڕی چینایەتی دێنێت، دەروونشیکاریش بە شێوەیەک لە شێوەکان دەیەوێ بە گریمانە کردن و کارە تیورییەکانی ئاگایی و مەیل لە گۆڕ بنێت و کۆتاییان پێبێنێت." بە راشکاوی دەکرێ مرۆ بە هەمان شێوە بە مافی خۆی بزانێ و بڵێ کە مارکسیزم رێگا بۆ ململانێی چینایەتی خۆشدەکا و هەروا دەروونشیکاریش سەبارەت بە نائاگایی، مەیل و ململانێی زایەندە هەمان کار ئەنجامدەدات. وەلێ هەڵبەتە بۆدلیار لەوە راستدەکا کە مارکسیزم زەمینە بۆ ئەو بۆچوونە خۆشدەکا کە دەڵێ "هەمووشتێک سێکسگەراییە" بەڵێ لێرەوە مرۆ دەتوانێ بڵێت کە شتێک بەڕێوەیەوە خەریکە لەناو بچێت. بەڵام ئەوەی کە لەناو دەچێت دەسەڵات و سێکسگەرایی نیە بەڵکو تێگەشتنێکی دروستی ئەو پەیوەندییانەیە.

لە روانگەی بۆدلیارەوە، کاتێ فۆکۆ لەسەر زایەندە و سێکسگەرایی دەئاخڤێت، جا روانگەکانی هەرچەند نوێ و رەسەن بن، کەچی ئەو لەناو شێوەیەکی ترادیسیۆنیدا لەسەر ئەو شتانە دەپەیڤێ، بۆیە فۆکۆ لەسەر شتگەلێک دەنووسێت کە پێشتر روونکراونەتەوە و پێناسە کراون، هاوکات کە بۆدلیار بە حەماسەوە لە بۆچوونەکانی بەردوام دەبێت و چاوی ئەوە دەبینێت کە روانگەکانی فۆکۆ لە مێژوودا *ئامادەییان* لە دەست داوە هەر لە ئێستاوە لەناوچوونە.

بۆدلیار ئاماژە بەوە دەکا کە فۆکۆ باسی هیچ شتێکمان بۆ ناکات کە لەگەڵ دەسەڵاتدا خەریکی گۆڕانە و کە بەند بێت بە باری ئێستامانەوە، لەبەر چاوی هەمووماندا دیار بێت. فۆکۆ لە تەواوی بەرهەمەکانیدا "تەنیا" *مێژووی* نووسیووەتەوە: مێژووی شێتایەتی، مێژووی خەستەخانە ... هتد. فۆکۆ بە

مەبەست هەمیشە گێڕانەوەکانی مێژووی هزرەکان بە نزیک بوونەوە لە گردی کاتی ئێستادا دەپچڕێنێت چونکە ئەو خودی ئەو خاڵە پرسیاری *مێژووی هزرە*. کاتێ فۆکۆ ئەکامگیریی بەرهەمێکی تەواو کردبێت ئەوە بە گشتی ئەو ئەکامگیریە تەقینەوەیەکی کاریگەریی لەو رۆژگارەدا هەبووە، بەمجۆرە خودی ئەو مێژووانە بۆ هەڵوێستێکی رەخنەییانە لەو دامودەزگایانەی کە ئێستا و لێرەدا ئێمەیان گەمارۆداوە بەرهەمهێنەری کەرەسەی تەقینەوەن.

فۆکۆ بە نمایشکردنی مێژووی شێوەکانی ئەو مەعریفە دانپێدانراوانەوە رەخنە لە مەعریفە دەگرێت. بۆدلیاریش بە نمایشکردنی ئەم رۆژگارەوە رەخنە لە مەعریفە دەگرێت. فۆکۆ کاتێ لە کۆتای یارییەکە نزیکدەبێتەوە پێکچوواندنێک، جۆرە نزیکایەتییەک لە زانستەکانی توێژینەوە پێشکەشدەکا، کە هەندێک جار دەکرێ رۆشناییەکی کزی هەبێت. بۆدلیار رۆشن دەهزرێ، بەڵام نەک مێژووییانە بەڵکو زیاتر سیمبوولیانە دەهزرێ. جیاوازییەکانی نێوان هەردووکیان لەم شتە بچووکانە کۆدەبنەوە، بەڵام ئەوان هەردووکیان یەکلاکارن.

لەو نووسینەدا بۆدلیار تەنیا بە رەخنەییەک واز لە فۆکۆ ناهێنێت. بۆدلیار وا مەزنەندە دەکا کە کودەتایەک و رێککەوتنێکی بێدەنگ لە نێوان فۆکۆ و دوو فەیلەسوفی فەرەنسی تردا، واتە دۆلوز و لیۆتاردا هەبێت

کاتێک کە فۆکۆ لەسەر دەسەڵات دەپەیڤێت هاوکاتیش دۆلوز و لیۆتار لەسەر مەیل دەپەیڤین، بەڵام بە بڕوای بۆدلیار بە شێوەیەکی گشتی رێککەوتنێک لە نێوان ئەو دوو هزرڤانەدا هەیە؛ هەردوو هزرڤان وەک چەشنە ئاوێنەیەکی یەکترن: بۆدلیار ئاماژە بەوە دەکا، کە ئەوە تەنیا ***مەزنەندەیەکە***.

بەمجۆرە ناڕازیی بوونی بۆدلیار لەوە سەرچاوە دەگرێت کە فۆکۆ _ بە گەڵاڵە کردنی پوختەی وردەکاریی راڤەکانی لەسەر پەیوەندی نێوان مەعریفە و دەسەڵات لە کولتووری رۆژئاوادا_ زەمینە بۆ دەسەڵاتێک خۆشدەکا کە پابەندە بە هەمان ئەو کولتورە باڵادەستە هەروا ئەو دەسەڵاتەش بە هەمان شێوەی مەیل لەناو شارستانی ئێمەدا ئیشدەکا. دۆلوزیش بە هەمان شێوە بە راڤەکارییەکانی لەسەر پەیوەندی نێوان مەعریفە و مەیلدا بەشداری لە دامەزراندنی مەیلێک دەکا "کە پابەندە بە باڵادەستییەکانی ئەو دەسەڵاتەی ئایندەوە".

مەبەستی راستەخۆی بۆدلیار لەو "رێککەوتنە بێدەنگە"دا ئەوەیە کە لە ئاستی ئەو خولیایانەدا رەخنەیەک لەسەر دەروونشیکاری (بە تایبەتییش لەسەر قوتابخانەی_ لاکان) گەڵاڵە بکات، کە مرۆ دەتوانێت ئەو جۆرە خولیایە دەروونشیکارییە لای کۆمەڵێک فەلسوفی کەمێک پیری فەرەنسی، لە فۆکۆ و دۆلوزەوە بگرە تا دەگاتە لیوتار و دێریدا بەدیدبکات ئەو بەرتەکەی بۆدلیار بە راشکاوی لەوەدا بەرجەستە دەبێتەوە، کە فەیلەسوفە تازەکانی فەرەنسی، بە گشتی کەوتنە ژێر کاریگەرییەکی قووڵی لاکان

و لاکانیزم. ئەو "فەیلەسوفە تازانـەی" کـە لـە ژێـر کاریگـەر دەروونـشیکارین هـەنـدێک جـار ڕەخنـەی توونـدڕەوانە لە مارکسیزم دەگرن و دەیکەن بە ڕەخنەیەکی ڕادیکال لەسەر دەروونشیکارەکان، بۆ نموونە ئەو "فەیلەسوفە تازانە" لە سەرەتادا وەک سەرچاوەیەک ئەو فۆکۆیـەیـان لـە *مێـژووی سێکـسگەرایـی* دا بەکار هێنا بەڵام پاشان هەر زوو لە هەمان فۆکۆ دوور کەوتنەوە.

سەبارەت بەو "کاری خیانەتکاریە"، واتا ئەو ناڕەزاییەی کە بۆدلیار جەغتی لەسەر دەکاتـەوە ئـەوەیـە کە نەخشەی پەیوەندییەکان لەناو ئەم سیستەمەدا بۆ قازانجی خودی ئەو سیستەمە تەواو دەبێـت، لێـرەوە بۆدلیار بە ڕاشکاوی خاڵێکی بەرهەست بەدیدەکات، واتا بازنەیەکی خـۆ بـەهێزکـردن بـەدیـدەکـات کـە هاوکات بە بڕوای فۆکۆ، جا هەرچەندە ئەوە ڕەخنەگرانە بێت یان نا، ئەو بازنە خۆ بەهێزکەرە بریتییە لە پەیوەندییەکانی نێوان دەسەڵات و مەعریفە، (چۆن فەرمانڕەوایە دەسەڵاتدارەکـانی ڕۆژئـاوا و ڕۆژ هـەڵات دەروونشیکاریی و مارکسیزم بەکار ناهێنن؟) فۆکۆ ئەو مەسەلەیەی لە خەڵکـی تـر زیـاتر دەزانـی، بۆیـە هاوکات ئەو خاڵە بۆ بە کێشەکردنی بۆدلیار شتێکی بەڵگەنەویستە. بـەڵام باشـە گـەر ئـەو مـەعریفـەیـە هەمیشە لەلایەن ئەم دەسەڵاتەوە بەکار بهێنرێت، ئەی مرۆ لە جێگەی ئەوە چ ئەلتەرناتیڤێکی تـری هـەیـە؟ بەرسڤی فۆکۆ ئەوەیە کە، لە جیاتی ئەوەی بە ڕێزگرتن و ستایشکردن ئەم ڕۆژگار و ئاینـدە بـە مـۆرالی بکەین، باشترە بە نووسینەوەی مێژوو "ڕازی بین"، جا مەعریفە بە کشوماتی ئەو شێوە جێگیرکراوانە لە گۆڕ دەنێت. کەچی بۆدلیار پێچەوانەکەی ئەوە ئەنجامدەدات.

خاڵێکی یەکلاکـەرەوەی فۆکـۆ *لـە کـۆنترۆڵ و سـزا* دا ئـەوەیـە کـە نـابێ دەسـەڵات وەک شـتێکی نالەبار/نێگەتیف و باڵادەستییەکی چەوسێنەرانە، وەک باڵادەستییە ترادیسۆنییەکـان، ببینـین، بـەڵکـو لـە باشترین حاڵدا ئەو دەسەڵاتە وەک باڵادەستییەکی *بەرهەمهێنەرانە* ببینین. دەسەڵات دیـسپلینێکی تۆکمە، تاکەکەسەی حەز لە کار و ملکەچ و گوێگر بەرهەمدێنێت. تـەنانـەت دام و دەزگاکانیـشمان (کتومـت وەک کارگەکانی ئێمە) بە شێوەیەکی خەم "بەرهەمدەهێنن": خەستەخانەی شێتەکان/مێشک نەخۆشەکان ئازار و تلانـەوەی دەروونـی بـەرهـەمـدێنن، زیندانـەکـان تاوانبـاریی/توونـد و تیـژی بـەرهـەمـدێنن... هتـد. زایەندە/ڕەگەزی ژن و پیاو یان ڕاستر بڵێن لەو سێکسگەرایییەی ڕۆژئاوادا ئەو نمایشکارییەی کە لەسـەر زایەندە نیشان دەدرێت، چەپاندن/هەوەس دەمبەستکردن، هەوەساندنی بە زۆرەکـی و بـێ زەوقـی و بـێ هەوەسی بەرهەمدێنن، سەرباری ئەمەش مرۆڤی ڕۆژئاوا ڕەنگە زیاتر فریو بدرێت، بۆ نموونە وایلێکراوە کە سەرگێژ بێت و بکرێت بە بەرخۆرێکی چاو چنۆک و هەرگیز تێر نەخواردوو.

بۆدلیار ئێستا ، لە پێناو ئەلتەرناتیڤێکی لەبار (وەک شێوازێکی لـەبـار بـۆ خـۆ دوور خـستنەوە لـە دەسەڵات)، چەمکێک لەسەر نهێنی و هـەوەس وروژانـدن، بـە دژی ئـەو جیهانبینیـەی "بـەرهـەمهێنـان" دادەنێت. لـەم ئـەلتـەرناتیڤـەی بۆدلیـاردا چـەمکـی "بـەرهـەمهێنـان" وەک وابـەسـتەیـەک لـە بـەرهـەم و

بەرجەستەکردنەوەی ڕێکخەر/کۆنترۆل کردن پێناسە دەکرێت، بەمجۆرە لەوێدا مەسەلەکە بەردەوام سەرقاڵ بوونە بە دوای ***تەمەننا دەربڕین***، بۆیە بۆدلیار بە دژی ئەوە ئاگاییەکی ڕۆڵگێڕانە بە ***هەوەس ورووژاندن*** پێشنیاز دەکا.

ئەوەی کە ئێمە لە کولتوری خۆماندا نیمانە نەبوونی دژە ستراتیژییەکە کە بتوانێت ڕووبەڕووی هەوڵەکانی دەسەڵاتی دەوڵەت ببێتەوە و هەموو شتەکان بە باشی ئاشکرا بکات (کۆششێکی بەردەوام کە بتوانێت چاوەدێری و کۆنترۆلی ئەو دەسەڵاتە بکات). کەواتە هەوەس ورووژاندن دەبێتە دژێکی ئاراستەکراو بە دژی ئەو دەسەڵاتە، لەوێدا شتە حەشاردراوەکان سارێژ دەکا و لەوێشدا خودی ئەو نهێنیە لێوان لێوە گەورەترین کاریگەریی هەیە. بۆدلیار پێی وایە، لە کولتوری ئێمەدا سەرتاپای بەرهەمهێنان، تەمەننا و حەز دەربڕینە، بەڵام هەوەس ورووژاندن خامۆش کراوە، بەڵی تاکە شتێک کە مابێتەوە ئەوە چالاکییە سێکسییەکانی ئێمەیە. وەک نموونەیەک بۆدلیار ئاماژە بە فیلمە ڕووتەکان/pornografi دەکات، کە ئەو وەک سنووری سێکسگەراییەکی ناکۆک/پەرادۆکسال پێناسەی دەکا: " هەرگیز لەم کولتوردا هەوەس ورووژاندنێک لە گۆڕێدا نیە، تەنانەت فیلمە سێکسییەکانیش بوونیان نیە، چونکە ئەو فیلمە سێکسییانە بەرهەمێکی ڕاستەوخۆیە بۆ بنەبڕکردنی زایەندە، حەزە سێکسییە چرکە ساتە کێوییەکان؛ لە جەستەکانی ناو ئەو فیلمە سێکسیانەدا هیچ هەوەس جۆشدانێک نیە کە نیگاکانمان پڕ دەکەن، بە مانایەکی کتومت ئەو فیلمە سێکسیانە پڕن لە ڕۆحی بۆشایی. بەڵام هاوکات لە سەرتاپای دونیای بەرهەمهێناندا هیچ سێبەرێک لە هەوەس ورووژاندن بەدیناکرێت، چونکە ئەو بەرهەمە تەواو حیساب بۆ کراوانە وەک دیاردەیەکی ڕێکخەرانە: کەرەسە، مەکینە، شتە زایەندەییەکان یان دوا نرخی بەرهەمەکان، بۆ پرینسیپی بازرگانی ملکەچکراون."

بۆدلیار وەک دژایەتیەک لە "سێکسی تەکنیکی"ی دونیای ڕۆژئاوا ئاماژە بۆ *مێژووی سێکسگەرایی* فۆکۆ دەکات کە تەنیا باس لە *هونەری* خۆشەویستی سێک لە کولتورەکانی تر دەکات. بەڵام لەو کتێبەدا فۆکۆ دەیەوێت جیاوازییەکانی ئەو کولتورە تۆمار بکات، بەوەندە ڕازیی دەبێت کە کەمێک ڕۆشنایی بخاتە سەر زانستی سێکسگەرایی کولتورەکەمان، کەچی بۆدلیار ئەو کولتورانە وەک مۆدێلێکی لەبار و باش دەبینێت. هەروا بۆدلیار بە وێنا کردنێکی جوان ئاماژە بەو پرۆسە درێژانەی هەوەس ورووژاندن و ناسکایەتییەکان دەکا، کە لە کولتورەکانی تردا سێکسگەرایی وەک "کردەیەک لە پاڵ کردەکانی تر، ئامادەییەک بۆ بەخشینی خەڵاتەکان سەیر دەکرێت، چونکە دیمەنی سێکس کردن تەنیا بوارێکە بۆ دەربڕینی ئەو دوو لایەنییەی کە لە ڕیتوال/سروتێکی بەرجەستەکراوەدا وەک ئاوازێک دەلەرێتەوە". بە پێچەوانە ئەمەشەوە ئێمەی "بە شارستانی کراوی ڕۆژئاوایی" بووینە کۆیلەی ژێر دەستی سێکسگەرایی،

تەنانەت سێکسگەراییەکی دەستکردی زانستی، کە بە ڕێگای ڕاڤەکاری ئۆرگازمێکی نەشتەرگەرییەوە لە چاوتروکانێکی خێرای چێژ وەرگرتندا خپ و بەختەوەرمان دەکات.

بۆدلیار نیشانە شکێنانە دەڵی، "ئێمە کولتورێکی ڕەحەتکەری خێرامان هەیە، کولتورێک خێرا هەوەسمان دادەمرکێنێتەوە". ئەو لەو خاڵەدا تێڕوانی فۆکۆ بەرەو پێش دەبات و ڕادیکالی دەکات. بۆدلیار ئاماژە بەوە دەکا کە چۆن سروتی ئەشق بە ڕێگایەوەیە ون بێت و ببێت بەشێکی گەورەی بە سروشتکردن، واتا بەناوی ئازاد کردنی سێکسەوە، خەریکە بسڕێتەوە. بەڵام ئەوەی کە هەوڵدەدرێت "ئازاد بکرێت" ئەوە ژیانی کۆیلەیی سێکسگەرایی ڕۆژئاوایە!

ئەو گەلاڵە کردنەی کە ئێمە لەسەر فۆکۆ ئەنجامیدەدەین ئەوەیە کە *مۆدێلی بەرهەمهێنانی کۆمەڵگای پیشەسازی*، مۆدێلێکە ناخی دەروونی تاکەکانی گەمارۆ داوە، ئەمەش مەترسیی ئەوەی هەیە کە خودی غەریزەی ژیان ئیفلیج بکات، هاوکاتیش چێژ و هەوەس بکرێنە ئامانج و بەهایەک بۆ شێوازی بەرهەمهێنانیێکی بێمەرجی سەرمایەداری.

بۆدلیار بە نیگایەکی تووڕەوە چاوەدێری ئەو دیاردەیە دەکات، بەڵام لەو خاڵەی کە ئەو کێشەی لەگەڵ فۆکۆ هەیە، فۆکۆ بەوە تاوانبار دەکا کە ئەو لە دەقەکانیدا هیچ باسی ئەو دیاردانە ناکات، واتا فۆکۆ بە وردی ڕووبەڕووی ئەو مەترسییانە نابێتەوە کە بۆدلیار ئاماژەیان بۆ دەکا. کەچی ئەو مەسەلەیە لەگەڵ بۆچوونەکانی بۆدلیار یەکدیناگرنەوە، کە گوایە هەموو شتێک لە جیهانی فۆکۆدا لەگەڵ بەرهەمهێناندا دەسازێن و هیچ کێشەیەکی چەوساندنەوە بەرچاو ناکەوێت، یاخود بەلای فۆکۆوە گوایە هەموو شتێک وا بەرچاو دەکەون کە بۆ ئازاد کردنن و هیچ بەرتەنگکردنەوە و لەمپەرێک بەرچاو ناکەوێت. بە پێچەوانەوە فۆکۆ لە نووسینەکانیدا زۆر بە ڕاشکاوی ئاماژە بەوە دەکا کە دەسەڵات – هەروا مەعریفە وابەستەی ئەو دەسەڵاتەیە کە وەک شێوەیەکی باو دانی پێدا دەنێت، نەک هەر ڕۆڵی چەوساندنەوە و لەمپەر دروستکردن دەگێڕێت بەڵکو *بە هەمان ئاستی باڵاوە* یاری بە بەرهەمهێنان و ئازادیشەوە دەکات. بەلای منەوە ئەو ڕوانگەیە تازە و هزر ورووژێنە.

کەواتە بۆ فۆکۆ بەرهەمهێنان "کلیلی" هەموو شتێک نیە، وەک ئەوەی کە بەرهەمەکانی بۆدلیار جەغتی لەسەر دەکەنەوە، بەڵکو فۆکۆ بەرهەمهێنانی مۆدێلەکان و پرۆسە بەرهەمهێنەرەکان لە بوارە فرەوانەکاندا کە ئێمە پێشتر نەماندەتوانی بییان بینین دەستنیشاندەکا. بەلای منەوە وێدەچێت کە فۆکۆ بە بەردەوامی *دەمامک لەسەر هەوەس وروژاندن لادەکەنێت*، هەڵبەت فۆکۆ لە ئاستی ئیرۆتیکی- تاکەکەسیدا ئەوەی ئەنجام نادات، بەڵکو لە ئاستی کۆمەڵایەتی: دەمامکەکانی ئامادە کردنە هەوەس ورووژاندنە زەبەلاحەکانی دەسەڵات و زانستەکان، لە کاریگەرییە حەشاردراو و پڕ لە نهێنییەکانی ڕیکلامەوە تا دەگاتە کاریگەرییە حەشاردراو و پڕ لە نهێنییەکانی دامەزراوەکانەوە هەڵدەماڵێت. وێڕای

ئەمەش کە بۆدلیار جەخت لەسەر ئەوە دەکاتەوە کە ئێمە "پێویست"مان بە هەوەس وروژاندن هەیە، کەچی ڕێگە بە خۆی نادات گشت ئەو شێوە وردەکارییە "هەوەس وروژێنەرانە" ئەو بوروژێنن؟

بە واتای ورد و ڕەخنە گرانەکەی بۆدلیار، ئێمەی بە شارستانی و سێکسکراوی ڕۆژئاوایی بە ڕاشکاوی گوزارە لە "حەقیقەتی بێوێنەی ڕاسیزم"ی خۆمان دەکەین، کاتێ کە پێمان وایە لە دەڤەرەکانی تردا سێکسگەرایی "چەپاندراوە"، کەچی بە پێچەوانەوە لەو کولتورانەدا مرۆ بەشێوەیەکی تر لە سیکسگەرایی دەڕوانێت. لەوێدا ئەو سێکسە وەک مۆدێلەکەی ئێمە بوونی نیە. لەگەڵ ئەوەشدا لووت بەرزانە بە تێگەیشتنە-خۆ بە زۆرزانییەکانمانەوە سەیری کولتورە کۆن یان دوورەکان دەکەین کە ئێمە هێشتا لە ئاکامی کولتورە ئیمپریالیستیەکەمان نەمانتوانیوە لێیان ڕزگار بین. بۆدلیار لەگەڵ ئەو بۆچوونەی فۆکۆ هاوڕایە، کە دەڵێ قسە کردن لەسەر "چەپاندن" لە کولتورەکانی تردا خۆی لە خۆیدا دەربڕینی تێگەیشتنێکی ڕەگەزپەرستانەیە، هەروا لەگەڵ ئەو بڕوایەی فۆکۆ هاوڕایە – بەلام بەشێکی ئەو بڕوایە، کە دەڵێ چەپاندنەکان (لە هەموو بارێکدا ئەوەی کە بەندە بە سێکسگەرایی، یان ڕەنگە بە واتایەکی ڕاستر: *قسە کردن لەسەر سێکسگەرایی*) خاسڵەتی کولتوری ئێمە *نیە*. بە پێچەوانەوە. بەلام فۆکۆ لەوێدا هەر بەو ئاماژە کردنە ڕانەوەستێ، کە هەر تەنیا بڵێ چەپاندنی سێکسگەرایی لە کولتوری ئێمەدا شتێکی سەرەتاییە، هەرچەندە ئێمە بەردەوامیش بە جۆش و خرۆشەوە *قسەی لەسەر دەکەین*، بۆدلیار سەبارەت بەوە هەنگاوێکێ زیاتر بەرەو پێشەوە دەڕوات و ڕادەگەیەنێت کە ئەگەر لە کولتوری ئێمەدا هیچ چەپاندنێک نەبوبێت، کەواتە ئاشکرایە لەبەر ئەوەی لە کولتوری ئێمەدا هەرگیز سێکسگەراییەکی بەڕاستی لە گۆڕێدا نەبووە. بۆدلیار کاکڵەی گریمانە/تێزەکەی بەم خاڵەدا بەرجەستە دەکاتەوە، کە لەو خاڵەدا لە هەندێ تایبەتمەندیدا بە فۆکۆ دەچێت بەلام لەسەر ئەوە هەر لێک جوداشن: بۆدلیار دەبێژێ، هەروەک ئابووری سیاسی سێکسگەراییش بێجگە لە مۆنتاژێک یان وێنەی پێکەنیناوی، چەشنە داستانێکی تیۆرییانەی وەک نەریتە مرۆڤایەتییەکان (لەفۆرمێکی کۆنکرێتدا) بترازێ هیچی تر نییە، بەو واتایەی کە سێکسگەرایی هەرگیز لە پەیوەندییە مرۆڤایەتییەکان دوور نەخراوەتەوە و *هەرگیز بە گرینگی بیری لێنەکراوەتەوە*. لێرەدا بۆدلیار لەو ڕەخنەیەدا تەواو ڕادیکالە، تا سنوورێکی ئەنارکیستانە ڕادیکالە: سەرتاپای – زانست، گوتار، دامەزراوەکان و ... هتد – لە یاریەک بترازێ هیچی تر نیە. هەروا بۆدلیار سەرەڕای ئەمەش هەولدەدا هەنگاوێکی تریش بچێتە پێشەوە: سەرتاپای زانستەکان ڕەنگە تەنیا دەستخەڕۆ دان یان وەهمێک بن. دوا هەنگاو کە بۆدۆلیار دەوێرێ بینێت، یان بینووسێت کە (دوای ئەو مەترسییەی کە لەو نووسینە دروستی دەکا هیچی تری نیە کە باسی بکا یان بیکات): ڕەنگە هەر هەموو شتێک بێ مانا بێت. هیچ. هەموو شتێکە. **وشە، وشە** ...

بەمجۆرە بۆدلیار رەخنە لە فۆکۆ دەگرێ بۆ ئەوەی بنووسێ و بهزرێ هەروەک دەسەڵات ئامادە بێت تاکوو پەیوەندییە واقیعییەکان بەرهەمبێنێت یان کتومت *واقیع دروستبکات*؛ هەروەک دەسەڵات شتێکی واقیعی بێت کە لەو واقیعەدا بەکار هاتبێت. بەڵام بە بڕوای بۆدلیار دواجار دەسەڵات – لە شارستانی ئێمەدا – وێنەیەکی گاڵتەجارە، ئامادە نیە لە بۆشایی زیاتر هیچ شتێکی تر "بەرهەمبێنێت": دەسەڵات لە رۆژئاوای ئێمەدا ناتوانێت نە سمت/پاشەڵی خۆی نە سمتی شارستانیش بەرهەمبێنێت.

فۆکۆ بەرەو رووی رەخنە دەبێتەوە چونکە بڕوای بە بوونی شتێکی لەبار/پۆسەتیڤ هەیە، بە کورتی فۆکۆ بڕوای وایە کە مەعریفە و زانست پەیوەندی بە واقیعەوە هەیە و خودی خۆشیان واقیعن! بۆدلیار لە فۆکۆ نارازییە چونکە ئەو بۆتە دیلی وەهمێک کە پێی وایە وشەی "دەسەڵات" و وشەی "زایەندە" ئاماژەن بۆ شتی کۆنکرێت، لەو جیهانە مادی و تاقیکراوەدا، تەنیا پێناسەی پەیوەندییەکانی ناو واقیع دەکەن: "کە دەسەڵات" و "زایەندە" ناو لێنەری پەیوەندییە واقیعییەکانن. فۆکۆش هەمان شت دەڵێت، بەڵام بە بڕوای بۆدلیار ئەو بە هەڵەدا چووە. بۆیە دەسەڵات وەک زایەندە، بە واتای تایبەتیانەی بۆدلیار، وێنەیەکی گاڵتەجارانەیە یان فریو دەرە. دەسەڵات ئەفسانەیەکە کە لەم کاتە یان کاتێکی تردا دەچێتە ناو خوڵگەیەک کە لە دواجار بە بێ ئەوەی کەسێک لە بەهایە راستییەکەی تێبگات، چونکە دوای ئەوەی کە زۆر خووڵی خوارد و هێندەش سیلاک بووە کە ئیتر مرۆ ناتوانێ بیناسێتەوە، بۆیە تەواو "بێنرخ" بووە. بەمجۆرە من وا دەبینم کە بۆدلیار وێنای ئەو سیمبوولە "مەحف بۆوانە" دەکا و رادەگەیەنێت کە فۆکۆ و هاوڕێیە فەیلەسوفە یەکگرتووەکانی یاری بووکە شووشەییان بەکار هێنا، کە ئەوان بەوە بە جوانی ئەو سەرسامییە گەورەیەی مۆدەی ئاگاییان: "دەسەڵات"، "مەیل"، "چڕایەتی"، نیشانەگەریی" و هەموو جۆرە دراوێکی پاریسیان بەبێ تەمغە، دروستکرد. بە سادە کردنەوەیەکی زۆرەوە، ئەمەیە رەخنەکەی بۆدلیار .

بە گشتی دەکرێ بە چاوێکی رێشکە و پێشکە و بڕوا هێنەرانە لەسەر ئەو شتانە بنووسرێت، کە ئەمەش بە روانگەی بۆدلیار بەندە بەوەی کە ئەو شتانە خەریکن دەمرن و کۆتاییان پێدێت، یان هەرگیز بوونیان نەبووە. قسە کردن و نووسین لەسەر هەموو شتێک بۆ کردنە *داستان*/*fiktion* ئەوە دەرفەت بۆ بۆدلیار دەڕەخسێنێت کە نیشانەی بنەمای هەنووکەییانەی مێژووی هزریی فۆکۆ بە *رێژگەرایی* بکات: رەخنە گرتن بۆ دوور کەوتنەوە لە فۆکۆ خۆی لە خۆیدا دوور کەوتنەوەیەکی فرە هزرییانەشە، ئاماژە کردن بەوەی کە ئەو پەیوەندییانە کە خودی فۆکۆ لەسەریانی نووسیوە بەستراونەتەوە بە قۆناغێکی مردوو. واتا دەمەوێ بڵێم بە گشتی سەبارەت بە دەسەڵات، سێکسگەرایی و فۆکو شتگەلێکن (لە دەرەوەی جیهانی خەیاڵدا) رۆژێک بوونیان هەبووە.

راستییەکەی بەمجۆرە هەندێ جار بۆدلیار "کێویی" و "شـێتانە" دەهـزرێ، لـە روانگـەی منـەوە ئـەو شێتاتیە ئەنارکیستییە کاکڵە، ئۆرگیینالیەتی بۆدلیار بـەرجـەسـتە دەکاتـەوە. لێـرەدا ئـەو بـەوە *دەتوانێـت* کاریگەرییەکی رزگارکارانەی هەبێت و ئەکتۆریتارەکان/ فەرمانڕوایەکان تێکبشکێنێت، مرۆ پێویستە رێگا نەدا کە ئەو بیورووژێنێت. دوای ئەو کتێبە مرۆڤ دەتوانێ ئازا و بوێر بێت تاکوو هەوڵبدا بۆ خۆی بیر بکاتەوە، واتا پێویست ناکا هەر بە ورووژاندنی ئەو بەردەوام بێت. بەڵکو پێویستە ***بۆدلیار لە بیر بکات***.

ئەو خاڵە گرینگ و ئەرکە گەورەیەی کە کتێبەکەی بۆدلیار ناڕاسـتەوخـۆ بـەرجـەسـتەی دەکاتـەوە: بانگێکە بۆ "لە بیر کردنی" خواوەندە بچووکەکانی پارس/راستیزان و سەرتاپای ئەو یاریکەرانەی کە لـە دەڤەرەکانی تردا یاری مەرجانی شووشەیی دەکەن (هەموو ئەوانەی کە خۆیـان بـە دەمڕاسـتی حـەقیقـەت دەزانن)، بەمجۆرە تاکوو چاومان هەڵبێنین و بتوانین واقیعی *خۆمان* و مێژووی *خۆمان* ببینین.لـێ ئـەمـە مێژوویەکی ترە.